

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מוריננו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

עקב

מכון
באר
האמונה

בס"ד

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדוי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אדיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодезь Торы
info@kolodetzlory.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת עקב

אמונה

דאגה מנין - הרי הוא וגורלו נתונים בידי ה' ד

יראת שמים

כי אם ליראה - כי זה כל האדם ט

יהי מורא שמים עליכם - בגדרים וסייגים יד

משלם שכר טוב ליראיו - שכר טוב על יראה וביותר על גדרים וסייגים יח

חביבין ישראל - חביבותם בעמדם בנסיון ובפרט בדור האחרון כב

ברכת המזון

וברכת - ברכת המזון וסגולותיה כז

ספח"ק בת עין

ולכן קודם בוא יום הדין הגדול והנורא צריך האדם הישראלי להעלות על לבו ולפשפש במעשיו על כמה זמנים ושעות עתים ורגעים אשר לא עשה בהם ולא כלום לעבודתו ית"ש, הגם שמחויב להיות יראת ה' על פניו תמיד כמו שכתוב (תהלים טז ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד', אך עכ"פ בסוף השנה בוודאי צריך זהירות יותר ויותר לזכור את בוראו טרם בוא עת משפט, כי בהאיך אנפין יקום קדם מלכא אשר לא יצדק לפניו כל חי, ובוודאי צריך לתקן בסוף השנה כדי שיוכל להמתיק הדינים ולעזור עלינו זכות אבות אברהם ויעקב בחינת חסד ורחמים.

וזה נוכל לרמוז בפסוק 'והיה עקב תשמעון', עק"ב הוא לשון סוף, כלומר אם בסוף השנה תשמעון עכ"פ את המשפטים וגו', ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, פירוש שתוכל לעזור בראש השנה זכות אבות אברהם ויעקב, בחינת חסד ורחמים, הגם שלא יפה כוחו כמו עובד את ה' בכל השנה שמגין בזכותו לאלף דור, עכ"פ לא הורע כוחו מלעזור על עצמו חסד ורחמים, וזהו ושמר ה' אלוקיך לך עכ"פ, ואפקה (הוציאו) הכתוב בלשון 'עקב' שצריך ליזהר מדברים שאדם דש בעקביו וכפירוש רש"י.

(בת עין, פרשת עקב ד"ה או יאמר והיה עקב)

פרשת עקב

דאגה מנין - הרי הוא וגורלו נתונים בידי ה' **בפרשתן** (ו'טו), 'והסיר ה' ממך כל חולי', ופירשו חז"ל (ירושלמי שבת פ"ד ה"ג) את הכתוב כל חולי - זה הרעיון, כלומר הדאגה. ואל יתלונן האדם, מה אעשה שלא זכיתי לברכה זו, והנני אפוף דאגות מכף רגל ועד ראש, כי לא אדע מה יהיה עם הפרנסה, ומה יעלה בגורל חינוך הצאצאים, מה יהא עם ה' התיק הרפואי ומתי נראה סוף וקץ לכל הסכסוך

שפרץ בין בני המשפחה או השכנים, וכיצד אסיר מעלי כל מיני דאגות המשחרות לפתחי יומם ולילה. אכן, עצה ותשובה אחת יש לכל אלו ה'דאגות' - עצתו אמונה, יתחזק באמונתו לדעת שהמפתח ל'שערי הצלחה' בידי הקב"ה הוא, וכל הטובה והברכה אינם באים לאדם מכוחו אלא מאת ה' אלוהי השמים, ואז יבין בדעתו שאין לו מה לדאוג על מזונו והצטרבויותיו, כי ממילא כל דרכי

א. וביארו בזה, שהרי נאמר באותו פסוק 'וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך', ואם כן מדוע כפל והוסיף לומר שוב 'והסיר ממך כל חולי', אלא כי יש לך אדם שאין לו כל מדווה ולא מיחוש, ואעפ"כ בדמיונו הינו מצייר לעצמו שהוא 'חולה' במחלה פלונית, ובמיחוש פלוני, ומרוב דמיונות ושגיונות נחלה בפועל... ולזה הוצרך ברכה מיוחדת 'והסיר ממך כל חולי'.

ב. כתיב בפרשתן (ח ג-ד) 'ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, שמלתך לא בלתה מעליך' פירש נורא הוד פירש בה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה בפרשתן), כי אם לא היו מתלוננים על כך שלא יהיה מה לאכול לא היו צריכים כלל לאכילה, אך מצד חוסר אמונה שהיו סבורים שא"א בלא זה והתחילו לדאוג ולהתלונן כאשר עדיין לא היו רעבים, זאת גרם שלא זכו לזה, והיו רעבים עד שהוצרך הבורא יתב"ש להוריד להם את המן (ויענך - שהיה להם עינוי מזה שלא יהיה להם מה לאכול, לכן 'וירעיבך' לכן רעבו). והוכיח הפסוק ב'ראיה' לזה, שהרי אתם עצמכם רואים ש'שמלתך לא בלתה', והיינו מכיוון שעל זה לא בקשתם לכן לא הוצרכתם לשמלות אחרות ונעלים אחרים, וכמו כן היה אמור להיות כיו"ב עם ה'לחם' אלא שהתלוננתם ולכן לא זכיתם לכך. ג. וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' יש בה את האותיות הראשונות שבא ב', אלא שנשמט ממנה אות ב', וכל כך למה, כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש לאדם בטחון אין בו כל דאגה, ורק המחוטר בטחון הוא הדואג...

כעיי"ז איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמג) משמו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע על הפסוק (ישעיה כח טז) המאמין לא יחיש - פירוש, לא ידאג.

פעם פרצה שריפה עזה בבניין בו התגורר הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, והיתה האש בוערת עד לב השמים... מיד התפנו כל תושבי הבניין מפני סכנת נפשות שהיתה שם והמתינו 'בסבלנות'... עד ש'מכבי האש' יסיימו מלאכתם. מקורביו של הגר"א חששו מאוד לגורל כתבי היד של ר' אברהם אשר כידוע היה מחדש חידו"ת ומעלה אותם על הכתב לרבבות ואלפים שמא נשרפו באש או שמא ניזוקו במים רבים אדירים אשר נשפכו שם בשביל לכבות את האש, מי במים ומי באש... אולם ר' אברהם עצמו עמד על יד הבית במנוחת הנפש, עד ששאלו אחד האם אינו דואג על עמלו הרב שירד לטמיון, נענה לו ר' אברהם בגבורתו ובחכמתו, בדאגה... בדאגה... אין אצל יהודי מקום לדאגה כלל, רק פעם אחת בשבוע צריך לזכור מהדאגה, והוא בעת שנוטל צפורני יד ימינו שצריך לגוזזם לפי סדר בדאג"ה (כמובא ברמ"א סמן ר"ס סעיף א', שצריך לגזור בראשונה את צפורן השניה העומדת מימין לאגודל ונקראת 'אצבע', לאחר מכן את הצפורן הרביעית המכונה 'קמיעה', ושוב גוזז את האצבע הראשונה - אגודל, ומשם עובר לאצבע השלישית היא ה'אמה', ולבסוף נוטל את החמישית 'זרת'...)...

סיפר הרה"ח ר' ישראל הארטין (מישישי חסידי פולין), שבימים שקודם 'המלחמה' ראה פעם ברחובות ווארשא יהודי זקן בא בימים העובד לפרנסתו כ'זגג' הנושא על כתפיו לבדו זכוכיות גדולות וכבדות עד מאד, ניגש ר' ישראל ורצה לעזור לו כמצוות 'עזוב תעזוב עמו', אך הזקן לא הסכים לו, וכה אמר לו, שמע נא בחור, זה לי כבר יותר מתשעים שנות חיים, ועדיין כוחי במותני, ואם תשאל מנין לי כוחות אלו, אספר לך דברים כהווייתן, פעם עשיתי איזו טובה להרה"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע, והרה"ק שאלני באיזה ברכה הנני חפץ, עניתי לו שהרבי יברכני שאזכה להשיא כל צאצאי בהרחבה, ושתהא הפרוטה מצויה בכיסי תדיר, ענה הרבי ואמר לי בזו הלשון, אברכך, אז דאס זארגן זאלסטו קיינמאל נישט האבן, ווייל דער וואס זארגט געבט נישט דער אויבערשטער, אז מ'בעט איהם געבט ער (אברכך, כי לא תדאג לעולמים, כי זה הדואג אין הבורא נותן לו ולא כלום, ואם מבקשים הימנו הוא נותן וממלא משאלות לבך), וסיים היהודי, הנה עברו עלי רוב שנותיי, את צאצאי השאתי בהרחבה מרובה והפרוטה אינה חסרה מכיסי לעולם, והינך רואה שאף כוחותיי עדיין עומדים לי...

המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל היה אומר, נמצאים בעולם ריבי רבבות בעלי חיים המתגוללים באשפתות וכדו' ונראה שאין להם 'דואג' לפרנסתם, ולא עוד אלא שמגרשים אותם מכל מקום. ואעפ"כ מעולם לא מת בעל חי מ'רעב'... כי הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים. ואם ב'בעלי חיים' כן, ק"ו לבני האדם שנבראו בצלם שלא יזניח אותם הקב"ה שישארו מבלי מזון, א"כ דאגה מניין...

הצלחתו של אדם תלויים בידי הקב"ה, **איתא בגמרא** (פסחים קיח.) 'קשין מזונותיו והוא וכל מצבו ומעמדו נמצאים בידים של אדם כפליים ביולדה, דאילו טובות' כביכולה, ומעתה 'דאגה מנין'. ביולדה כתיב (בראשית נ טז) 'בעצב תלדי

נוראות מצינו להרה"ק 'בני יששכר' זי"ע (דרך פיקודך, מל"ת לד, חלק הדיבור) כי **הדאגה והצער** כשאינה במקום מצוה הרי זה מאביזרייהו **ד'לא תרצח'...** ומי הוא הרוצה להיכנס להיות נמנה בכלל המרצחים ל"ע.

ד. נוראות כתב בספר 'חמדת דוד' (ויצא בד"ה הבה לי) ששמע מפ"ק הרה"ק מקאצק זי"ע, מדוע מצינו רבים שגם אחר 'השתדלותם' לפרנסה עדיין אין הקומץ משיביע את הארי אפילו כדי מחצית מכפי הצטרכויותם, רבו הוצאות למעלה ראש, עוללים מבקשים לחם ואין... כי רצון הבורא שיהיו בריותיו תולים עצמם בו ובחסדיו המרובים, וכל אשר נשמת רוח חיים באפיו יבין וישכיל כי מבלעדי עוזו ועזרתו יתב"ש אין לו מאומה, ואין חיותו בזכות 'עבודתו' כלל. על כן, עשה הקב"ה שימעטו 'הכנסותיו' מכדי 'הוצאותיו', ואז ממילא יכיר בניסי הקב"ה 'הזן את העולם', בראותו שעם כל מיעוט הכנסותיו עדיין הוא חי וקיים, ויש לו ולבני משפחתו לחם לאכול ובגד ללבוש. אמור מעתה, אם 'חכם' הוא יכיר מיד בראשית דבר שהכל מיד ה' הייתה לו, וממילא ירווח לו, ויתברך ממעון הברכות במזונא רוויחי בשופי ובנקל, כי אין חפץ לה' בעינוי נפשות בניו עם קרובו, אלא בכדי שיתלו עצמם בו, ומכיוון שתלו עצמם בו יצאו ידי חובתם.

והדברים מפורשים כבר בדברי רבינו ה'מאירי' (חיבור התשובה א א) על האמור בפרשתן (ח יב-יד) 'פן תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת וגו', ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך, וז"ל, ר"ל כי ברבות טובתך עד בלי די, יגבה לבך ותחזיק עצמך כבלתי חסר דבר, וכבלתי היותך צריך להשגחתו ית', מצד העדר ממך סבה תחריד אותך, ולא נמצא בך דבר שתצטרך להתפלל עליו כי הכל נתן ה' אליך לך, וזה ודאי שורש וסבה להשאיר האדם נשכח על מה שראוי לזכרו.

ה. מעשה נפלא נשלח באגרת מבעל המעשה איש נכבד וחשוב הרב ברוך לעווין שליט"א, איתן מושבו בשכונת גאלד'ס גרין שבעיר הבירה לאנדאן יצ"ו, והוא בעל חנות למכירת 'בתי עיניים' (משקפיים), באחד הימים בתקופה האחרונה קיבל 'הזמנה' להשתתף בשמחת נישואין, ובה מצורף הזמנה מיוחדת ליטול חלק אף בסעודת המצווה (כנהוג במקומם), הדבר היה לפלא בעיני ר"ב כי לא היה לו קשר מיוחד עם המחותן, ואעפ"כ נמלך בדעתו – אם יהודי מזמין אותי אסע להשתתף ב'שמחה' על אף הטרחה שבדבר. בהגיעו שמה חשב לעצמו, מדוע באתי הנה ואין לי כאן לא מכר ולא גואל... ואני יושב בדד לבד.

הנה כתיב (תהלים צ ט) 'כי כל ימינו פנו בעברתך כלינו שנינו כמו הגה', ויש לרמז, כענין המסופר על איש חכם שראה שבנו מנסה לעזור לו בהנהגת רכבו... והבין ב'צרכי' בנו שהוא נצרך להרגיש שהוא שווה משהו, על כן התקין לו ברכבו 'הגה' (מלשון כי הנה כ'הגה' ביד המלח, והוא המקל שעל ידו מנהיגים את האניה, פירוש 'כל בו') נוסף על ההגה האמיתי שלו, ונתן לבנו לשבת ליד ההגה החדש, כדי שיסובבנו הנה והנה, וידמה בעצמו שהוא מנהל את הנסיעה, והיה הבן 'שיכור' מהנאה, בהיותו מסובב את ההגה, כי אכן דימה בנפשו כי הוא הוא המחליט להיכן תסע העגלה, הוא המנהל והוא המחליט... ובאמת אך לשחוק גדול יחשב. ובזה יתפרש, 'כלינו שנינו' – אנו מכלים את שנות חיינו ומבלים אותם כמו אותו ילד שנתנו לו 'הגה' שאינו אמיתי, והוא חשב שהוא מנהל את העולם, אף אנו חושבים שבפעולותינו עשינו עושים ונעשה, ובאמת הכל רק 'משחק' כי הכל מנוהל אך ורק ממעל לפרטי פרטים. וכאשר נכיר בזה, ממילא תתישב דעתנו, וכן לא נכעס על איש, ולא תפרוץ מריבה על כל דבר קטן כי נדע שאין איש עושה לנו מאומה, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא עשה הכל, וכך איתא ברמב"ן (פרשת פנחס) מדוע אין בשבת קרבן חטאת כבשאר מועדים וחגים, וז"ל מפני שכנסת ישראל בת זוגו והכל שלום, והמשכיל יבין, עכ"ל. והיינו, כי בנוהג שבעולם כאשר שורר 'שלום בית' בבית אזי הכל מתקבל בהבנה, ואפילו אם יש לאחד מהצדדים 'חסרון' מסתירים אותו ומקבלים הכל באהבה. ולכן כשכנסת ישראל היא בן זוג של שבת אז הכל טוב, וכביכול הקב"ה אינו מביט בחטאינו, ולכן אין צורך להביא שעיר לכפר על החטאים. והנה הרמב"ן מסיים בה והמשכיל יבין, והכוונה שכל אחד בביתו יבין להתנהג כיו"ב, לדעת שלא לראות חטאי וחסרונות של הזולת.

כך ישב עד גמר הסעודה, תיכף כשהתחילו הריקודים פנה ר"ב לצאת חוצה לשוב לביתו, אלא שאז נגלה לנגד עיניו מחזה נורא, שהמחותן מעד ונפל על הארץ, ובתי העיניים שלו נשברו לרסיסים, וחשכו עיני המחותן, כי לצורך ראייתו יש לו מס' 10 בבתי העיניים (כפי שנקרא במקומות אחרים מס' 1,000) ואינו רואה מאומה מבלעדיהם... מיד נזכר ר' ברוך שיש לו ברכבו משקפיים מוכנות באותו מספר בדיוק (המיועדות עבור קונה אחר שהזמינם...) ונתנם למחותן שאורו עיניו, וב"ה השמחה המשיכה כרגיל... לאחמ"כ כשפגש בעל השמחה את ר"ב, הודה לו מקרב לב על שהצילו ביום שמחתו, ולעומתו שאלו ר"ב, הגידה נא, מדוע שלחת לי הזמנה, השיב האיש, אין

בנים', ובמזונות כתיב (שם) 'בעצבון תאכלנה'. דקדק בה הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו 'פרי צדיק' (פרשת ויחי), דלפי דקדוק הלשון איפכא הוה ליה למימר, כי תמיד הוספת האותיות וא"ו ונו"ן מורה על מיעוט משורש הדבר (כמו 'אישון' בת עין, שכתבו הקדמונים שנקרא 'אישון' מפני שנראה בעין כדמות איש קטן, ועי' רבינו בחיי להלן לב י), מעתה צריך ביאור, אחר שתיבת עצב (האמור

ביולדת) הוא השורש, א"כ עצבון האמור בפרנסה בא למעט ולחסר מן העצב והיאך אמרו שהוא 'כפליים ביולדה', ומבאר, שאכן, על פי האמת ייסורי הפרנסה קלים יותר, אלא שהאדם מוסיף לעצמו כהנה וכהנה 'עצב' - ברדיפתו אחר פרנסתו, כשהוא עושה ומתייגע יותר מחובת ההשתדלות, כי אז יש לו צער בכפליים הן מצד קללת ה' והן מצד מה שמוסיף לעצמו דאגה'.

לי כל הסבר לדבר, וככל הנראה היה זה ב'טעות'... וראו הכל כיצד אבינו שבשמים מסדר את כל עניני העולם בהשגחה פרטית, וכמה שבועות טרם זמן החתונה סיבב שישלחו הזמנה ב'טעות' למי שאין סיבה להזמינו, בכדי שיוכל להביא את המשקפיים למחותן לבל תופרע שמחתו...

ו. וכך רמז לה הרה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע (תורת מהרי"ץ ד"ה כי על) בפסוק שבפרשתן (ח א) 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', שחיותו ושלוות נפשו של אדם תבוא לו כאשר על כל מוצא - שבכל המוצאות אותן, יענה ויאמר - הכל נעשה בציווי ובמאמר פי ה'. הכל מונהג בהשגחה פרטית לטובה ולברכה. בזאת יחיה האדם, חיים כאלו קרויים 'חיים'. כי בזה תנוח דעתו ותשלו נפשו על ידי אמונתו התמימה בה' יתברך ויתעלה.

ז. כה איתא מהרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (שפע חיים, חורש"י תשמ"ב, פרשת בשלח), וז"ל, כי כשאדם נמצא בצרה גדולה וצר לו מאד, הוא נוכח שאין לו שום פתח של תקוה בדרך הטבע, ומגיע למסקנא שחכמתו לא תועיל לו, ושום יציר נברא לא יוכל להושיעו ולחלצו ממצר, ואז הוא מאמין באמת שרק השי"ת לבדו יכול להצילו בנפשו. וכיון שמגיע האדם למסקנא זו וסומך על השי"ת באמונה אמיתית, ממילא כבר מובטח לו שיזכה לישועה. לכן די לו בזה שישב וידום באמונה שלימה, כי אמונה זו גופא תועיל עבורו יותר מתפילות ובקשות, אבל כל זמן שהאדם מדמה שזו אינה צרה גדולה כל כך, ושהוא יכול להינצל בכוחות עצמו, אזי אין משגיחים עליו מלמעלה ואינו זוכה לראות את ישועת ה'.

...על זה רמזו חז"ל בדבריהם, קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, כי כשאדם מדמה וחושב כי מזונותיו - של אדם, רצ"ל שהאדם בעצמו צריך לדאוג לפרנסתו והאחריות מוטלת עליו, אזי הם קשים כקריעת ים סוף, כדברי הרבי ר' אלימלך

כי אם ליראה - כי זה כל האדם ישראל מה ה' אלוֹקֶיךָ שואל מעמך כי פרשה זו יפה נדרשת בעניין ה'יראה', אם ליראה את ה' אלוֹקֶיךָ ללכת בכל וכדכתיב בפרשת (י יא-יב) 'ועתה דרכיו ולאֱהבה אותו ולעבוד את ה'

שהעדר הבטחון מעב את הפרנסה, רק אם מאמין ויודע שהשי"ת זן ומפרנס, והוא צריך לעשות רק פעולה קטנה, אזי יזכה לפרנסה בניקל ובלי עמל.

שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע, שאמר, יעזור לי השי"ת שתהיה לי אפשרות להשפיע ליהודי פרנסה, באותה קלות שאני פוקד עקרות. והאמת אומר, שמעולם לא זכיתי להבין כוונת דבריו הקדושים, וכי יותר קל לפקוד עקרות שזהו שינוי הטבע, מאשר להשפיע פרנסה. אך עפ"י דבריו מובן, כי עקר שלא זכה לבנים, אינו שם יהבו על שום רופא, ועל שום אדם, שכן הוא יודע בוודאות וברור אצלו בלי ספק, שאין לו על מי לסמוך אלא על אביו שבשמים, שרק הוא יכול להושיעו ולפקדו בפקודת ישועה ורחמים בדרך נס. מטעם זה הוא מרבה בתפילות ובתחנונים ושופך לבו בפרקי תהלים ובדמעות שליש לפני פוקד העקרות, ולכן קל יותר להשפיע לו ישועה, אכן אם יסמוך אפילו במעט על הרופא לא יוכלו להשפיע לו ישועה בקלות.

לעומת זאת בענין הפרנסה, האדם עסוק וטרוד שעות רבות בכל עבודה בשדה ובבית, בהיותו בטוח בעצמו וסומך על כשרונותיו ושכלו, וסבור שלפי רוב עבודתו כך תהיה לו יותר פרנסה ושפע. לאדם כזה קשה מאד להשפיע ישועה ופרנסה, כי אצלו הפרנסה קשה כקריעת ים סוף ואף יותר מכך (שגם בים סוף ניסו בתחילה לטכס עצות כדת מה לעשות, ורק כשנחשון נכנס למים עד חטמו, וזעק לפני בורא עולם באו מים עד נפש מיד נבקע הים). ח. כבר אמר אחד הצדיקים, שכמו שיש סגולה לפרנסה הידועה בשער בת רבים של הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע לקרוא ביום שלישי פרשת בשלח את 'פרשת המן' הכתובה באותה פרשה, כמו כן סגולה גדולה לקרוא את 'פרשת היראה' ביום שלישי פרשת עקב, בכדי לזכות להגיע לידי יראת שמים.

באמת אמרו שאין הדברים אמורים דווקא על יום שלישי פרשת עקב, אלא בכל עת מצוא 'סגולה' גדולה לזכות להשרשת יראת שמים בליבו - לקרוא פרשת היראה שניים מקרא ואחד תרגום, כלומר שיקרא מקראי קודש אלו ויחזור לקרוא אותם בכדי שיכנסו לתוך הלב, ויתרגם אותם לפי עניינו...

הרה"ק רבי אליעזר מבסקאהד זי"ע (שם אליעזר ח"א, אבות פרק ג') רמז על זה בדברי התנא עקביא בן מהללאל (אבות ג א) 'הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה', שכוונת התנא לומר שיסתכל האדם בשלשה היינו בפרשה השלישית שבחומש דברים, שבה כתוב פרשת היראה - 'ועתה ישראל מה ה' אלוֹקֶיךָ שואל מעמך כי אם ליראה', ועל ידי זה אי אתה בא לידי עבירה.

ומבאר ה'שם משמואל', כי הנה דרכו של הקב"ה ברוב טובו וחסדו להיטיב לבריותיו ולהשפיע להם כל צרכיהם ומחסורם, ובכלל זה רוצה הקב"ה להיטיב עמהם בתכלית הטוב שיהיה לבבם נוטה ושואף כל הימים ללכת בדרכיו ית', לאהבה אותו ולעבדו בכל לב ונפש ולשמור מצותיו וחוקותיו, אלא שה'שער' והתנאי הראשון הוא שיהיה לו לאדם יראת שמים, וכמו שאמרו בגמ' (שבת לא:) 'כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עייל', ומידה זו של יראת שמים תלויה רק בידי האדם, וכמו שאמרו (ברכות לז:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', ואי אפשר שהש"ת יבנים בליבם מורא^ט. ובוה יתפרש היטב מאמר

אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמור את מצות ה' ואת חוקותיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך, וברש"י, 'ומכל מה שחשאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה'. הקשה הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע, שהרי הכתוב ממשיך והולך לפרט מה ה' שואל מעמך, וכאמרו 'ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך, לשמור את מצות ה' ואת חוקותיו', והרי שנכלל כאן כל התורה כולה, ולא הניח הכתוב בלום, ומהו שכתב רש"י שאינו מבקש כי אם ליראה [וכבר מצינו ב'מדרש' (יל"ש תהילים כו ד) מעין זה, וכמו שאמרו שם 'בתחילה אמרת ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ואח"כ פתחת להם מצות הרבה שנאמר ללכת בכל דרכיו'].

ט. זה הכלל יראת שמים אינה ניתנת ב'מתנה' אלא על האדם להתייגע ולקנותה בעצמו. עובדא נפלאה מספר בעל העובדא (הרה"ח רע"י אדלער שליט"א, גליון בצל כנפיק, באיאן) בהיותי נער צעיר ניתנה רשות לי ולבני משפחתי להסב לשולחן ה'סדר' של הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע, מחמת גילי כיבדו אותי לחטוף את האפיקומן מהרבי, ובאמת, אני הקטן לא הבנתי אז את גודל השעה וההזדמנות, אלא ש'חכמת נשים' של אמי היא שעמדה לי, אמי קראה לי, ושאלה אותי מה אני רוצה לבקש מהרבי עבור האפיקומן, לא עניתי לה כי עדיין לא ידעתי מה לבקש, אך היא החליטה עבורי ואמרה לי תבקש 'יראת שמים'. כשהחזרתי את האפיקומן לידי הרבי, שאלני הרבי, מה תבקש, עניתי כמצות אמי 'יראת שמים', פני הרבי השתנו והיה נראה כמי שמרגיש שלא בנח, ושאלני, מדוע תבקש יראת שמים, למה לא תבקש אופניים... אך אמי שעמדה במתח סימנה לי מאחור, אל תוותר - בקש אך ורק יראת שמים, הרבי המשיך ושאל אותי, אולי תרצה סט שלם של הש"ס... ואני בשלי, לא אבקש מאומה כי אם יראת שמים. הרבי החזיק את ראשו זמן ניכר (דקות ארוכות) ואז נענה - ביראת שמים איני יוכל לברכך, רק זאת אוכל לברך אותך,

הכתוב, מה ה' אלוֹקֶיךָ שואל מעמך כי - שתזכו ללכת בכל דרכיו ולאֲהַבָה אוֹתוֹ
אם לִירָאָה, וכדברי רש"י 'שאינו מבקש ולעבדו בכל לב ובכל נפש וכו', כי מכאן
כי אם לִירָאָה, כי רק דבר אחד מבקש ואילך הקב"ה ברחמיו המרובים יטע בלב
הקב"ה ותו לא, הוֹי יְרֵאִי שְׁמַיִם, ואם כה אהבתו ורצון לעבדו בלבב שלם, אמנם
תעשו, אזי נתון אתן לכם כל שאר המתנות מי שאין בו ירא"ש אין הקב"ה נותן לו

שבאם תרצה לקנות יראת שמים יעלה לך הדבר יותר בנקל. כלומר, שאי אפשר
להפטר מה'עבודה' על יראת שמים, ואפשר רק לקוות שיעלה יותר בנקל.

כיו"ב ממש מרגלא בפומיה דהרה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל זי"ע כי מה שאיתא
בחז"ל (בבא מציעא פה.) 'תורה מחזרת על אכסניא שלה' אינו אלא לעניין תורה, אבל
לעניין קדושה וטהרה לא מצינו שתעבור בירושה, ובזה לא נאמר מחזרת על אכסניא
שלה, אלא על האדם להתייגע בעצמו לקנותם. ואפשר שיהא האב קדוש ולאו דווקא
שבנו ימשיך אחריו בקדושה יתירה, ולאידך, אפשר שיהא אב רחוק מן הקדושה
כדי הילוך ת"ק פרסאות אבל בנו יהא קדוש בקדושה של מעלה.

י. איתא בגמ' (שבת לא.) 'אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו, נשאת
ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפו"ר, צפית לישועה, פלפלת בחכמה,
הבנת דבר מתוך דבר, ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא. ולמדנו
שעיקר המעלה שיש לו לאדם הוא שיש לו יראת שמים, והא עדיפא מכל שאר
מעלות של נושא ונותן באמונה וקובע עתים לתורה וכו'. עפ"ז ביאר הרה"ק ה'אוהב
ישראל' (ד"ה ועתה) בלשון הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלוֹקֶיךָ שואל מעמך כי אם
לִירָאָה', שאחרי כל 'השאלות' שישאלו ממך ליום הדין אך כי אם לִירָאָה, ר"ל אף
אם קיימת כל הדברים שישאלו ממך עם כל זה אי איכא יראת ה' אין, כי זה העיקר.
'בדרך צחות' יתבאר עוד, ב'מעשה' באחד מאנשי ירושלים ששאל את רעהו
לשלומו, השיב לו 'אני לא מעשן, אבי אסר עלי לחתום ערבות, גם אין לי גמ"ח,
וכבר תרמתי למעצ'ינג'... כמי שאומר, הרי ברור לשנינו שלא שאלת אותי לשלומי
אלא כי רצונך להשיג ממני דבר מה... ומפני כן הינך פותח בדברי ידידות בכדי
שתוכל להגיע אל התכלית... על כן הבה ניגש אל העיקר והנני להודיעך שאיני מעשן
ולא תוכל לקבל ממני סיגריה, כמו כן לא אחתום לך ערבות מפני כיבוד אב, אף
לא אלווה לך כסף כי אין לי, וכבר תרמתי, ולא תשיג ממני מאומה... (וכעין שסיפרו,
מעשה באחד שביך את רעהו בצפרא טבא, ענה לו רעהו 'איך האב נישט' - אין לי, כלומר הרי מטרתך
ב'צפרא טבא' בכדי להגיע לשאלה השניה - האם יש לך סיגר', טישוי או כסף להלוות, לכן עניתי מיד
על ה'תכלית' - אין לי) על דרך זה ייאמר, מה ה' שואל מעמך, כל 'השאלות' מקודם
לא נועדו אלא להגיע אל המטרה 'כי אם לִירָאָה'...

'מתנות' אלו, מאחר שאין לו את ה'מפתח' החיצוני' להגיע אליהם.

ובמה הילכתא גיברתא איכא למישמע מהא מילתא. א. מי שיש בו יראת שמים זוכה לקבל 'במתנה' את שאר המידות הטובות, ולהגביר בקרבו את כח הטוב על הרע. ב. העבודה הנדרשת מאת האדם הוא רק להרבות בקרבו רגשי יראת ה', ולהיות ירא וחרד כפשוטו מעשות רע".

דברים נוראים כתב הנאון רבי אלחנן וואסערמאן זצוק"ל (קובץ הערות יבמות עמ' 150) על הפסוק (קהל יב יג) 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא וכו' כי זה כל האדם, וז"ל. הכונה בזה, שלא יעלה בדעתך לאמר כי יראת ה' היא 'מעלה' באדם, ומי שאין בו יראת ה'

הוא ג"כ אדם אלא שחסר לו מעלה הצריכה, ע"ז בא הכתוב להשמיענו שאינו כן, כי מי שאין בו ירא"ש אינו אדם כלל רק בעל חי, 'כי זה כל האדם' וזולת זה אין לו מדרגת אדם. אמנם 'איכות' האדם תלויה במדת ירא"ש אשר בקרבו - אם יש בו ירא"ש במדה מרובה הוא נקרא אדם גדול, ואם במדה מועטת הוא אדם קטן, אבל אם אין בו כלל ירא"ש אינו אדם כלל, אלא נחשב בע"ח בתמונת אדם.

והוא מבואר עפ"י הכתוב (בראשית א כו) 'נעשה אדם', ופירשו בזהר"ב שהקב"ה אמר לכל הבריאה כולה נעשה כולנו יחד אדם - שכולנו נשתתף בבריאתו, היינו שכל אחד יתן לאדם מטבעו ותכונתו, השור יתן בו תכונת

יא. וביותר מצינו ב'מאירי' (שבת לא: וז"ל, יהא אדם זהיר ביראת שמים, שאפילו הגיע לידיעת כל השלמויות ולא היה בו יראת שמים לא הועיל כלום. עכ"ל. הרי לך לימוד נורא, שהכל תלוי בירא"ש, אם יראת שמים קנית מה חסרת, ובלא ירא"ש לא יועילו התורה והמצוות שיש בו.

ידוע מה דאיתא בגמ' (שבת לא:): 'מכריז רבי ינאי חבל דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד' - חבל על מי שאין לו בית, והוא בונה לו שער ודלת - שכן לאיזה בית יכנס דרכו, ונתכוון לרמז בזה שהתורה היא כמבוא ושער להגיע על ידה ליראת שמים, וחבל על מי שיש בו תורה ואין בו ירא שמים. עפ"ז אמרו שלכן פתחה התורה באות 'בי"ת' לרמז כי העיקר הוא הבית הלזה - והיינו אם האדם ירא שמים (עיי' הקדמת הזהר ב).

יב. בספר אור אלחנן (ח"א עמ' ק"פ) ציין לילקוט ראובני (בראשית א כו) שהביא בשם מדרש שכינס הקב"ה כל עליונים ותחתונים שיתנו כ"א מעצמו לבריאת האדם כדי שיהיה בו חלק מכולם, וכן הביא ב'נפש החיים' ש"א פ"ו מאמרים רבים מהזוה"ק על דרך זה.

שור והארי יתן בו תבונת ארי והנחש תבונת נחש וכו', ונמצא כי כל אדם הוא 'עולם קטן' הכולל בתוכו תכונות כל הנבראים העליונים והתחתונים, וא"כ כוחותיהן של כל חיות רעות שבעולם נכללו באדם ואין לך חיה רעה נוראה כזו, ומלבד זה הלא יש לאדם כלי משחית אשר אין לשום חיה בעולם והן 'הרעה והדיבור'. ומאחר שחיה אחת טורפת צריך לקושרה בשלשלת של ברזל כמה שלשלאות צריכות לעצור בעד חיה נוראה כהאדם, וכשברא הקב"ה את האדם ודאי ברא גם השלשלת לקושרו שלא יחריב את העולם. ומה היא השלשלת הזאת - זוהי יראת ה', אשר רק היא לבדה בכוחה לעצור את האדם שלא יהא כחיה טורפת, וולתה לא תועיל שום תחבולה בעולם לשמור את האדם מלהזיק. ואף אם יהא חכם ופילוסוף כאריסטו לא תעמוד לו חכמתו בעת יתקפהו יצרו, כמו שאמר אברהם לאבימלך (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלוקים במקום הזה' והרגוני על דבר אשתי' והכוונה 'רק' שזולת יראת ה' לא היו חסרים שום מעלה בחכמה

יג. איתא מצדיקים לדרוש בלשון הכתוב (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלוקים במקום הזה', מהו המקום הזה - היינו מידת הקדושה [שזה היה כל העניין שם אצל אבימלך], וכלומר שעיקר יראת שמים צריכה להיות במידת הקדושה לקדש ליבו ועיניו ושאר גופו. וכבר הבאנו מה שכתב רבינו הראב"ד (בעלי הנפש שער הקדושה) הראשון לכל הגדרים הוא שמירת עינים, וכך אמרו צדיקים כי יראה אותיות ראייה, שהיא ה'שער' והמפתח לכל ענייני הקדושה.

וכן רמז הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע בקרא בריש פרשתו 'והיה עקב תשמעון', ואמר שעק"ב הוא ראשי תיבות, א'ות ב'רית ק'ודש, וידוע ביאורו של הרה"ק מקאברין זי"ע מדוע רמזו באות ע' תחת האות א', כי מידה זו אינו בנמצא רק במי שמוסר את ה'עיניו' ל'אלופ"ו של עולם, כי הפתח הוא בשמירת עיניים, שהרי 'עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים', אמור מעתה, אם ישמור על עיניו ממילא יישמר כל האדם בקדושה (אמרות משה פר' עקב).

בלשון זה כתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע סוטה ח. ד"ה אין יצה"ר), ולכן ראייה בגמטריא גבורה (216), לרמזו עיקר גבורת האדם במלחמת יצה"ר היא בראייה שלו, ששם שולט. וזה הפתח שהיצה"ר נכנס בו אצל האדם. עכ"ל.

עוד כתב שם, כי האותיות שאחר 'עין' הינם 'כסף' (אחר ע' - פ', ואחר אות י' בא אות כ', ולאחר נ' הוא האות ס'), ו'כסף' הוא מלשון כיסופים ותאוה, לרמז כי רק אחר עין רואה מגיע כסף כיסופים ותאוות רעות רח"ל, אך אם אין עין אין 'כסף'...

עוד נביא מדברי ה'בן איש חי' זי"ע (בן יהודע פסחים סח:) המבאר בלשון הכתוב (משלי כו יד) 'הדלת תסוב על צירה ועצל על מטתו', ולכאורה מה ענין עצל לדלת

באר הפרשה - פרשת עקב

ומדת דרך ארץ, וב"ז לא הועיל אם אין בהן יראת ה' (כן מוכח בב"ר לו א), עכ"ל.

את ה' אלוֹקֶיךָ. ובוזה ירצה ה' את ברואיו

כמו שנאמר (תהלים קמו יא) 'רוצה ה' את

יראיו'. ותקנות חכמים וגדריהם יסוד

לדרך היראה^ז, כי יעשה גדר והרחקה

פן תגע יד אדם באיסור התורה, כבעל

יהי מורא שמים עליכם - בגדרים וסייגים

כתב רבינו יונה (שערי תשובה שער השלישי

ז) וז"ל, ידוע תדע כי יראת ה'

(ופשטות הכוונה, הדלת כבר סבה על צירה, כבר נפתחה, כל תלמידי תשב"ר כבר יצאו מביתם לחיידער...

ואתה, עדין מתהפך על משכבך...), אלא, כי 'העצל' אינו עוסק בתורה מאחר שנדמה בעיניו

כמשא כבד שאי אפשר להניעו ולטלטלו, על כן אומרים לו, ראה בעיניך כיצד דלת

כבידה ביותר יש בכח ילד קטן להניעה, וכל כך למה, מפני שעומדת היא על שני

צירים, כך אילו היה לעצל 'שני צירים' - רצון המח והלב אזי בנקל היה יכול לעסוק

בתורה. צא ולמד, כי גם 'עצל' זה, כאשר הוא נצרך ליסע לחו"ל ויש לו 'זמן' של

יציאת המטוס, וכיו"ב בכל 'נסיעה' קטנה לצפון או לדרום, לפתע תראהו יוצא מהמיטה

בשעה טובה ומוצלחת, בנקל ובשופי, ואינו נשאר 'תקוע' במיטתו כבשאר הימים,

כיצד יתכן כזאת, אלא הדבר פשוט, כי ה'רצון' שבקרב האדם הוא המניע את כל

גלגלי האדם לעשות את הנדרש ללא תירוצים וללא עצלות. על כן, לא נשאר לנו

אלא לעורר ולהפיח בקרבנו את הרצון לטוב, כי באמת יש בנו 'רצון' לטוב כאשר

אמרו חז"ל (ברכות יז). 'רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי

מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות', אלא שהיצר מכסה על הרצון אשר ישנו

בקרבנו ועלינו לגלות אותו בס"ד.

ויש להעמיס זאת בלשון הבקשה 'פתח לנו שער בעת נעילת שער', שנלמד

מהשער הנפתח בנקל מאחר שמחובר הוא בצירים אל הכותל, כך אנו נשמור על

ה'צירים' - לעורר רצון המח והלב כדבעי, וממילא יפתחו בפנינו כל השערים.

יד. פעם נסע הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל ברכבו של מאן דהו, שלא

היה משומרי תורה ומצוות, על אם הדרך נענה הלה ואמר - הרבנים האלו אינם

נותנים לחיות... זה איסור גמור וזה איסור חמור, מזה יש להתרחק ומזה יש להתנזר...

ולא ענהו הגרשז"א מאומה, אלא שבהגיעם לרמזור (רע"ד ליי"ט) ועמד הרכב מלכת

כי היה בפניהם אור אדום, נענה הגרשז"א ואמר לו הממונים על הדרכים האלו אינם

נותנים לחיות... כאן אסור ליסע כלל... וכאן מותר רק בכל עת שהאור מורה על

'ירוק' אך ב'אדום' איסור חמור ליסע וכו'... נענה אליו הנהג, יסלח נא כבוד הרב,

האם הרב יודע אלו סכנות עצומות יש במקום הזה, אם לא האור האדום הלז, היו

השדה אשר יעשה גדר לשדהו מאשר משמרתו, ועשו משמרת למשמרתו (יבמות יקר בעיניו כי ירא פן יכנסו בו בני אדם כא.), ורב זהירות והגדר והרחקה מן והיה למשלח שור ולמרמס שה, כענין האיסור הלא זה מעיקרי המורא, והמרבה שנאמר (ויקרא יח ל) 'ושמרתם את זהירות יגיע אל השכר הגדול, כענין

כאן הרוגים ופצועים דבר יום ביומו... אמר לו הגרשז"א הרי תשובתך בצידך, אם הרבנים לא יגזרו כל מיני גדרים וסייגים, יהיו כאן בכל עת ובכל שעה הרוגים ופצועים ברוחניות, שיבואו לעבור על איסורים מן התורה ממש, אך כעת שהרבנים עוצרים את האדם הרחק הרחק ממקום הסכנה, ירווח לכולנו.

טו. דבר פשוט בתכלית כי אחד מהגדרים נחוצים ביותר הוא ההרחקה מחבר רע, ואם הדברים אמורים תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, הרי ביותר צריך זהירות בימי 'בין הזמנים' בהם המכשול מצוי.

עובדא נוראה סיפר הרה"ח ר' יוסף קנאבליך ז"ל (מתל אביב), שהוא עצמו היה עד לה, שפעם נכנס אחד מהחסידים ותינה את צערו לפני הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע על בנו יקירו שהיה מכבר מתמיד גדול ומדקדק על קלה כבחמורה, ובעת האחרונה חל שינוי אצלו והתקרר מיראת שמים שלו, ואף הפסיק להבין את לימודיו, וירד מטה מטה. ענה הרה"ק, בדוק נא מי ומי הם חבריו של בנך, הלך האב ובירר אודות החברים ולא מצא בהם שום דופי, ואף ראש הישיבה של הבן אמר כן, חזר האב אל הרה"ק עם תשובת ראש הישיבה, אך הרה"ק לא הרפה והורה לו לבדוק שוב בבדיקה אחר בדיקה, ואכן האב גילה שיש לבנו 'חבר רע' שנראה בחיצוניותו כבן טובים אך בפנימיותו הוא רקוב לגמרי, חזר האב אל הרה"ק ובישר לו את אשר העלה בידו, ואכן הפרידו בין החברים ועלה הבן על דרך המלך, וחזר לעסוק בתורה ובהתמדה מתוך יראת שמים כדאשתקד. אז נענה הרה"ק ואמר, הנה פעמיים כופלים בתפילת שחרית את הבקשה שנצל מחבר רע, הן ב'יהי רצון' והרחיקני... מאדם רע ומחבר רע והן ביהי רצון שלאחר מכן שתצילני... מאדם רע מחבר רע, ומדוע כופלים להתפלל על זה מיד בקומו בבוקר ד' פעמים אלא כי אכן, על 'חבר טוב' צריכים להתחנן רבות באין הפוגה.

סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, בהיותי בעיר ביאליסטאק עברתי ברחובה של עיר ליד בית חולים המיועד למי שאינם בריאים בנפשם ל"ע, בעברי שמעתי קול של שני יהודים נוקבים בשמי וקוראים לי, נגשתי אליהם והללו החלו לבכות לפני על מר גורלם, כי ב"ה בריאים הם ברוחם ובשכלם כאחד האדם ממש, ורק מחמת עלילות שפלות השליכו אותם 'לבור הזה', והם זועקים ואין מושיע. החליתי לדבר על ליבם דברי תנחומים ופיוסים, דברים המתיישרים על הלב בחיזוק האמונה

הטהורה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, גם יוסף הצדיק ישב י"ב שנים בבית האסורים ודייקא משם עלה לגדולה... כך נמשכה שיחתנו למשך שעה ארוכה בנעימות ומתיקות כברי דעת אמיתיים, בגמר הדיבורים הבטחתי להם שאעשה כל אשר בידי להוציא אותם ל'חירות'.

משגמרנו לשוחח ביקש אחד מהם, אני מבקש ממכם שתמהרו מאד להוציא אותנו, כי זה ממש מעכב הגאולה, והסביר לי באר היטב, כי הוא ה'משיח', וכל עוד שהוא 'אסור' שם אינו יכול לבוא ולגאול את עם בני, מיד ענה השני כנגדו ואמר, אל תשמע לו, אל תשים לב לדבריו, הוא אינו משיח, וכי נראה לכם שמשיח יכול לבא מעצמו ולהתגלות, הרי הרבש"ע צריך לצוותו לבוא, ואני עדיין לא ציוותי עליו להתגלות... (והשים עצמו כאלוק...), באותו הרגע הבנתי את אשר לפני, כי אכן שני אלו נמצאים בדיוק במקום המיועד להם...

סיים רבי יענקלה, הנה שעה ארוכה דברתי עם שני יהודים כל כך געשמאק (-בטוב טעם ובנעימות), והיו נראו לי כאנשים מן הישוב, ורק בסיום השיחה ראיתי שהם ממש גוט משוגע ל"ע... אינם מן הישוב ומלאים דמיונות. כיוצא בדבר ממש הוא העסק עם אותו 'מלך זקן וכסיל', בתחילה מדבר 'דברי טעם' עם סברות נפלאות, אך הבט וראה מה 'תכלית' (-למעשה) יוצא מכל דבריו, ומה היא השורה התחתונה... אם מדבריו נשמע איזה קולא, איזה מכשול וירידה, איזה קרירות לדבר שבקדושה, הרי זה מוכיח בעליל, כי אכן אינו אלא אותו מלך כסיל שמקומו אינו בין הישוב... ועל כך אמר שלמה המלך בחכמתו (קהלת יב יג) 'סוף דבר הכל נשמע', התבונן ב'סוף דבריו' אם עולה מהם 'למעשה' שאת האלוקים ירא אכן ראייה כי הוא כאחד האדם, ואם לאו עזוב אותו 'משוגע' לעצמו...

צא ולמד עד כמה צריך להרחיק מחבר רע, ממה שאמר שלמה המלך בחכמתו (משלי יז יב) 'פְּגוּשׁ דָּב שְׁפוּל בְּאִישׁ וְאֵל פְּסִיל בְּאֻתָּו', וכמבואר במפרשים שם, ש'דב שכול' שמתו בניו הרי הוא מסוכן ביותר להרוג את מי שנקלע לידו מחמת מרירות לבבו, ואף על פי כן מוטב לפגוש דב שכול מאשר לפגוש כסיל באולתו כשהוא מסיתו מדרכי ה'...

וכבר היה מעשה באיש צדיק שנלב"ע לפני כמה שנים, ובטרם השיב נשמתו אל יוצרה נשאלה שאלה היכן לטמון אותו למנוחת עולמים, ומפני סיבה כלשהי לא היה שום אחד שהיה יכול לענות על שאלה זו, ובדלית ברירה נאלצו לשלוח את אחיו שישאל אותו בעצמו היכן לקבור אותו... נענה ואמר, אין לי כל נפק"מ וקפידא, העיקר שלא יקברו אותי בתוך ד' אמות של מי שהחזיק בחייו אותם 'כלים' משחיתים... וכמה מוסר עלינו ללמוד מכך, אם אותו האיש זכור לטוב נזהר שלא יהיה 'קבור' לאחר מותו בסמוך למי שבעברו החזיק כלים טמאים, אף שכבר אינו יכול להזיק

שנאמר (תהלים יט יב) 'גם עבדך נוהר בהם בשמרם עקב רב'. על כן אמרו (ירושלמי ברכות פ"א ה"ד) 'חביבין דברי סופרים יותר מיינה של תורה', כי גדריהם וגזרותם מעיקרי היראה. ומצות היראה שכר הרבה בנגד מצות רבות כי היא היסוד להם. עכ"ל. וכן כתיב בפרשתן (יא כב), 'אם שמור תשמרון', ומדקדק ה'אור החיים' הק' זי"ע מדוע כפל הכתוב לשום שמירה וכתב 'שמור תשמרון'. ומבאר, כי מלבד עצם הציווי על 'שמירת' המצוות נאמר כאן עוד ציווי ואזהרה לעשות 'שמירה' למצוות על ידי גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה. וז"ל, אם שמור פירוש אם תעשו שמירה למצוות, בזה תהיו בטוחים שתשמרון את כל המצוות, אבל בלא משמרת תהיו נכשלים בחלק מהמצוות, כגון מצוות שבת אם לא יוסיפו מחול על הקודש יש לחוש שיהיו נכשלים בגופו של שבת. עכ"ל.

לו עתה... קל וחומר בן בנו של קל וחומר כמה עלינו להתרחק בעודנו בחיים ממי שאוחז ברשותו עתה כלי משחית ומסתכל במקום שאמרו שלא להביט... כדי שלא להיקבר בחיים ח"ו... ואין צריך להזהיר בדברים הפשוטים בתכלית שלא לשבת באוטובוס (וכי"ב) בסמוך למי שאוחז בידו כלים מכלים שונים שבהם מכשיל את הרבים... וכבר ידוע כמה נפשות יקרות וטהורות שנפלו עד למעמקי שאול תחתית רח"ל בגלל פעם אחת שישבו בדרך ליד אותו 'כסיל באולתו'...

בעניין זה אמרו בהא דכתיב (משלי ו ו) 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם', שהנה ההולך לראות דרכי הנמלים יוכל להבחין אשר פעמים רבות מתאסף 'ציבור נכבד' של נמלים על מנת לאסוף ולקבץ פירווי אוכל וכדומה, וכאשר הולך שם עובר אורח כולם כאחד נסים בבהלה פן ידרוס אותם ברגליו, ולאחר זמן הרי הם חוזרים לאותו מקום כבתחילה, ולכאורה, היאך משימים נפשם לחזור למקום הסכנה... אין זאת אלא מפני שנמלים הם... אכן אתה בן אדם, לך אל נמלה וראה דרכיה, ותלמד ממנה שלא לחזור למקום הסכנה... והרי כבר ידעת על גודל הסכנה ועל רבים ש'נדרסו' על ידי אותו יצר הרע, אם כן היאך תחזור ככלב שב על קיאו..

טז. ודע, כי ע"י עשיית גדרים וסייגים מקיים מצוות 'את ה' אלוקיך תירא', וכמו שפירש החסיד יעב"ץ בלשון המשנה (אבות ד ב) 'בן עזאי אומר הוי בורח מן העבירה', מדוע נקט לשון 'בורח' ולא 'התרחק מן העבירה' וכי"ב, ומבאר וז"ל, כי מדורת אש ועצים הרבה צריך להתרחק ממנה הרחק כמטחווי קשת, ולכן אמר המלט על נפשך מהרה חושה אל תעמוד פן תספה, עכ"ל. וכלומר, שאדם צריך לפחד ולהתיירא שלא יחטא, כי תמיד עומד עליו היצר להחטאיו, והרי זה כמדורת אש ההולכת ומתפשטת שסכנתה מצויה וגדולה ואין עצה אלא לברוח ממנה, כך גם מצוי ביותר להיכשל בחטא, ואם לא ישים אל ליבו ולא יחיה בפחד וביראה הרי

משלם שכר טוב ליראיו - שכר טוב על יראה וביטור על גדרים וסייגים

רבי ברוך ממעוז'בו' זי"ע, כי הנה מצאנו בהלכות שומרים (עי' ב"מ צד:) כי 'ארבעה שומרים' המה, שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר, ודינו של ה'שואל' חמור משאר השומרים, שהוא מתחייב בשמירה ליראה את ה' אלוֹקֶךָ. וביאר הרמב"ם

הוא עומד ממש 'בתוך האש', ודרך ה'בריחה' מן העבירה היא על ידי שמתרחק ממנה באותם גדרים וסייגים שמציב לעצמו.

יז. סיפר הגה"צ רבי יצחק טוביה ווייס גאב"ד ירושלים ת"ו זצוק"ל, שבימי שבתו באנטווערפן באה לפניו 'שאלה', באיש יהודי ששלח מעות עם ידידו שנסע מהכא להתם, הידיד הכניס את המעות לכיס המכנסיים והפליג לדרכו, על אם הדרך משמש האיש בבגדיו ונחרד לראות שהמעות איננם... בצר לו חיפש בין כל מטלטליו וסביב מקומו, ולא, הילד איננו. עתה בא לשאול את הרב האם הוא נחשב כ'פושע' בשמירתו, והרי השומר חנם חייב ב'פשיעה', או שאינו כפשיעה אחר ששמר כדרך השומרים, ענה הרב, שהדבר תלוי בדרכי מלבושיו של השומר, אם מעילו (רעקיל) ארוך וחופה את רוב רגליו אינו פושע, ואם לאו הרי הוא פושע (כי היה לו לחשוב שה'פירצה' קוראה לגנב).

באותו היום ממש הגיע 'אורח' רם ונישא לאנטווערפן ה"ה האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זי"ע, ולפליאת הגאב"ד, החל מספר בתוך דבריו, על 'דין תורה' שבא לפני בעל ה'הרי בשמים' (הגה"ק רבי ארי' לייב הורוויץ אב"ד סטריא) ב'סרסור' ששמר על מעות שהפקידו אצלו סוחרים והניח המעות בכיס המכנסיים ואבדו המעות, ופסק שהשומר אינו נחשב ל'פושע', הראו ה'תובעים' שבשו"ת 'חתם סופר' הובא תשובה על כגון דא שהשומר נחשב כפושע, והשיב ההרי בשמים, אכן, בפרשבורג עירו של החת"ס, שם לבשו רוב הקהל בלבוש קצר יותר אין המכנסיים נחשבים כ'שומרים', אבל כאן בגלילותינו שמנהג העולם ללבוש ארוך נחשב הדבר לשומר כמי ששמר כראוי. משגמר דבריו נענה הגאב"ד בהתרגשות, היום היה לי מעשה כזה... והיה אומר שזה נחשב אצלו כ'באבובער מופת'. ולדידן ייאמר נוראות, לענין ה'שמירה' שהאדם צריך לשמור את עצמו בקדושתן של ישראל, פעמים הרבה נשמע אותו זועק, אוי, הנסיונות כה קשים ומרים, שמירת עיניים וכו', מי יכול עמוד בהם... אם יש לו רעקיל ארוך - כלומר שסיבב עצמו בגדרים וסייגים, בשמירה החופה את רוב גופו... התחבר רק לחבירים טובים, אזי, אף אם ח"ו יפול הנופל, עדיין יוכל לומר, לאו 'פושע' אני, ולא ייחשב הדבר לחייב אותו ח"ו, אבל אם יש לו רק 'מקיפים' קצרים, אינו מכסה עצמו ואינו שומר את עצמו בשמירה כראוי, הוא בעצמו מתקרב אל המקום שיש ל'גנב' ה"ה היצר שליטה עליו, מה יענה ליום פקודה... כי טענת לאו פושע אני לא יוכל לטעון.

מעולה ביותר וחייב גם על האונסים, ומרוע, הואיל וכל הנאה שלו (שאנו משלים כלום בעד החפץ ורשאי להשתמש בו). כיו"ב יתבאר הכתוב, ועתה ישראל מה ה' אלוקיך 'שואל' מעמך - היאך יהיה הקב"ה בשואל כביכול לגבי האדם, כי אם ליראה את ה', על ידי יראת שמים של האדם נחשב הבורא ל'שואל' ומתחייב לשמור אותו מכל רע, מכל היזק והפסד אפילו מאונסים, והיינו טעמא 'כי כל הנאה שלו', שזהו הנחת רוח הגדולה ביותר שיש לפני המקום ב"ה בשאיש יהודי מתנבך ביראת שמים, ועל 'הנאה' זו הוא מתחייב כביכול אפילו באונסים, כלומר לשמור שלא יבוא האדם לידי נזק ולא צער לא הפסד ולא קושי מכל סוג ואופן שהוא (הובא בשמו במאמרי קודש למהר"ש מבעלזא זי"ע).

ולא זו בלבד שישמרהו הבורא מכל רע, אלא יוסיף להשפיע עליו כל טוב יי, מאונסים, והיינו טעמא 'כי כל הנאה שלו',

יח. פעם ביקש איש יהודי מהרה"ק מוהרי"א מסקולען זי"ע סגולה לפרנסה, נתן בו הרבי את עיניו וראה שהוא צריך 'חיזוק' גדול בענייני יר"ש, ונענה, אמר בכל יום 'פרשת היראה', סברו שמא לא הבין הרבי היטב מה שאמרו לו, או שמא נתחלף לו פרשת היראה בפרשת המן, על כן חזרו ואמרו, רבי שאלנו על הפרנסה לא על היראה, אמר להם, הנה כתיב (תהלים קיא ה) 'טרף נתן ליראיו', מעתה מצינו 'סגולה' פשוטה לפרנסה - לא 'עצה' או ברכה אלא 'סגולה'... האומר פרשת היראה יקנה את היראה כקנין נצח, ומכיון ש'טרף נתן ליראיו', הרי הקונה 'יראת שמים' במידה גדושה ממילא ימלא הקב"ה את ידו מידו הפתוחה והרחבה.

וכבר איתא בספר 'בעל שם טוב' (פרשת לך ג) וז"ל, שמעתי ממורי זלה"ה בשם רבינו סעדיה גאון, כי עיקר בריאת האדם בעוה"ז הוא לשבר מדות רעות שלו הטבעיות וכו'. ובהמשך דבריו, וזהו שאמרו חז"ל (שבת קנז). האי מאן דאתיליד ביום ג' בשבת הוי עתיר זונאי וכו'. וקשה הא הם שני הפכים, אם הוא זנאי ראוי להיות עני ולא עשיר, כדכתיב (משלי ו כד) 'בעד אשה זונה עד ככר לחם' (וכדאיתא בסוטה ד:). ומבאר דכיון שהיה בטבעו להיות זנאי ושיבר טבעו, עי"כ נעשה עשיר, וכדמצינו ביוסף הצדיק שע"י שנלחם ביצרו זכה ונתעשר, דיוסף הוא השליט.

הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע היה אומר, הנה בריש פרשתו נכתבו ברכות והבטחות נפלאות עד מאד, ותדע עבור מה הם באין על האדם עבור 'עקב תשמעון', 'עקב' עולה בראשי תיבות ק'דש ע'צמך ב'מותר, כלומר שבעבור זה יזכה האדם לרשת טובה וברכה. כי בשמי שמים ההנהגה היא כביכול כמו בבנק הנהוג בעולם הזה, אפשר לאדם 'להפקיד' את כל ההנאות שנמנע האדם מהם, וממה שהתקדש במותר לו, ובשכר זה יש בידו 'למשוך' ממנו רפואות וישועות, וכל מיני השפעות הטובות בבני, חיי אריכי ומזוני רוויחי.

וכמו שביארו ב'דעת זקנים' מבעלי התוס' את לשון הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלוקיך' וגו', וכבר הקשו בגמ' (ברכות לג:) 'אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא', וביארו בזה"ל, ויש לומר דאקרא דלבתריה קאי 'לשמור את מצות ה' וגו' לטוב לך', כלומר אינו שואל ממך דבר זה כי אם 'לטוב לך' - להנאתך ולהרבות לך שבר, עכ"ל. וכלומר שכל תכלית 'הבקשה' והצייוו על יראת שמים אינו ואין לתאר ואין לשער מה רב טוב הצפון ליראי ה' אשר מוסיפים משמרת למשמרת ועושים גדרים וסייגים להתרחק מן הביעור ומן הדומה לו, וכמו שביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער

יט. איתא ב'נועם אלימלך' (בפרשתו), דהנה הבורא ב"ה לא ברא את עולמו רק להיטיב לברואיו, אלא שהם צריכים לזה כלי ראוי ומוכשר לקבל ההטבה, וכמי שרוצה לשלוח לחברו יין או דבש ואין לו כלי נאה ויפה, הרי הוא שואל מחברו כלי נאה של כסף, בו ימלא עבדו את היין והדבש וישלח לבעל הכלי. והנמשל, האדם הוא כלי לקבל, והכשרו ותיקונו של הכלי (היינו של האדם עצמו) הוא היראה ואהבה וקיום מצות ד' וחוקותיו וכל דרכיו, ובזה נעשה האדם כלי נאה ויפה, והקב"ה שואל את הכלי הזה וממלא אותו כל טוב. וזהו מה ד' אלוקיך שואל מעמך, רצה לומר אימתי השי"ת שואל מה שיש עמך, דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה שפע טוב וברכתו, כי אם ליראה... ואז יהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך, דהיינו את עצמך, לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ידך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל.

כ. בדרך צחות ומליצה אמרו לבאר מטבע הברכה (ב'בורך שאמרי') 'בורך משלם שכר טוב ליראיו', כי הנה הרוצה להקים ישיבה ולהעמיד תלמידים לשם ולתפארת, יברר אחר מחנכים הנודעים במומחיותם, וברצותו שיעברו ללמד בישיבתו יציע להם כפילים בשכרם ממה שמקבלים עתה חלף עבודתם, כך הקב"ה משלם שכר טוב 'ליראיו', כיון שחפץ עד מאוד שייראו מלפניו.

כא. שמעתי ממכרי בעל המעשה - אברך חשוב הדר בעיה"ק צפת ת"ו, כי בני ביתו חיפשו ותרו אחר 'מקום עבודה' בתחום הגרפיקה (graphics), ובכל אתר ואתר שהציעה עצמה לעבודה ביקשוהו לשלוח 'קורות חיים'... וכן עשתה אולם לא נקראה לבוא, עד שבאה ישועתה ונתקבלה לעבוד באחד המוסדות הנודעים דשם בין אנ"ש החרדים לדבר ה', ויהי ביום הראשון משהחלה בעבודתה גילתה שם כי האינטרנט פרוץ... מיד ניגשה לחדר המנהל וטענתה בפיה שלא תוכל בשום פו"א

המיישב את הסתירה, כי בוודאי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ומה שהתורה הבטיחה פעמים רבות מתן שכר בעולם הזה, כגון 'ונתתי גשמיכם בעתם ונתתי מטר ארצכם' ועוד כיוצא באלה ברכות חומריות, אין זה משום שכר מצוה אלא ענין אחר לגמרי, שהקב"ה מבטיח לאדם הרוצה לקיים את התורה שימציא לו את האמצעים הראויים כדי שיוכל לקיים את התורה, שהרי בלא ממון ובלא שפע אין בידו אדם לקיים המצות, כיצד יקנה צרכי המצות, כיצד יחנך צאצאיו ללא מאכל ומשתה מדור וכסות וכו', ומה גם שעניות ויסורים מעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו. ומעתה יתבאר היטב, כי הנה חז"ל פירשו (יבמות כא.) במה שנאמר (ויקרא יח ל) 'ושמרתם את משמרת' שהכוונה היא 'עשו משמרת למשמרת', ומעתה יתפרש גם כאן באופן זה ובמידה כנגד מידה, אם תשמעון את המשפטים האלה על ידי שתשמרו ועשיתם

זי"ע (אמרי שפר) במקראי קודש שבריש פרשתן (ו יב-יג), 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך' וגו', ונודע מה שהקשו המפרשים שהרי 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא' (קידושין לטז), והיאך הבטיח כאן הכתוב שכר כה גדול בעולם הזה וירבך וכו', עוד הקשו, שהרי דרכו של הקב"ה לשלם מידה כנגד מידה, ואיזה 'מידה כנגד מידה' יש בכל הברכות הרבות שזכרו כאן, גם צריך לבאר במה שנאמר 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם', שלכאורה 'תשמעון' ו'שמרתם ועשיתם' היינו הק' ומדוע כפל והאריך הכתוב בלשונו.

ומבאר בקדשו, ומקדים להביא את דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א)

לעבוד עם אינטרנט פרוץ, אמר לה המנהל, הענין יסודר עד למחרת - שהרי כולנו כאן 'חרדים'... אך בפועל לא נעשה מאומה בענין, ולמחרת כששבה לעבודה מצאה שעדיין לא נגדרה הפרצה כלל וכלל. ושוב ביקשה מהמנהל בקשתה דאתמול ונענתה באותו לשון ממש..., משראתה ביום השלישי שלא זו מאומה עזבה את העבודה בצהרי היום והודיעה לאחראים עליה כי מקומה פנוי להבא בתור... ובלב שמח (ודואג מעט על הפרנסה מה תהא עליה) שבה לביתה, לא עברה כמחצית השעה, והפלא' מצלצל בקול... מהצד השני דיברו מנהלי 'כתב עת' (עיתון) גדול וידוע בעיר נתניה, וכה אמרו לה, לפני כארבעה חדשים שלחת הנה קורות חיך, משום מה עתה עברנו עליהם שוב וזקוקים אנו לעבודתך, בתנאים נוחים פי כמה, שאינה זקוקה לצאת מביתה לעבודתה, ושכרה ישולם בכפליים ממה שהובטח לה באותם המוסדות, כי אכן, 'אין אדם שומע לי ומפסיד' (דב"ר ד ה) ו'בורך משלם שכר טוב ליראיו'.

גדר כמשמרת למשמרתי, כדי שלא יוכל 'המשחית' להתקרב למנוע את קיום המצוות, ועל כך ישיב לכם הקב"ה כגמולכם הטוב ואף הוא ינהג עמכם כן, אתם סללתם את הדרך לשמירה מהחטא, אף אני יסלול עבורכם את הדרך לשמירת המצוות, ואתן לכם שפע ברכות טוב, וגם אסיר מעליכם כל טרדה ומכשול כגון עוני וייסורים רח"ל המעבירים את האדם מעל דעת קונו.

נשבע לאבותיך, ר"ל, שאף הקב"ה 'ישמור' ויוסיף על מה שכבר נתחייב בשבועה לאבותיך, יוסיף טובה וברכה מלבד מה שכבר כביכול התחייב לאבותינו, ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטןך ופרי אדמתך וכו'".²² ונמצינו למדים מדבריו, שאף שכבר מצוה בהאי עלמא ליכא אך על עשיית גדרים וסייגים מקבלים שכר טוב גם בעולם הזה.²³

חביבין ישראל - חביבותם בעמדם בנסיון ובפרט בדור האחרון

בפרשתן מצינו דברי תוכחה שהוכיח משה לבני ישראל על חטאיהם במדבר, ובתוך הדברים אמר

ומדוקדק לשון הכתוב בכפתור ופרח, שאם תשמרון ועשיתם - ר"ל שתוסיפו משמרת וגדר על עצם החיוב, ממילא במידה כנגד מידה - ושמר ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד אשר

כב. וכזאת ביאר גם הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (ב'אגרא דכלה') בלשון הכתוב (שמות טו כו) 'ויאמר אם שמוע תשמע וכו' והאזנת למצותיו כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך', האזנת יתפרש מלשון 'אזנים לתורה', ועל דרך שנאמר בשלמה המלך ש'אזן וחקר ותקן' (קהלת יב ט), והיינו שעשה גדרים וסייגים שעל ידם תוכל התורה להתקיים ולא יכשלו בגופי עבירה (יבמות כ:), ועל דרך זה אמר כאן הכתוב שאם 'האזנת למצוותיו' - שתעשה גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה ובזה יהיה לך 'משמרת' לתורה, אזי בשכר זאת יזכו שכל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך. וראיתי לבאר בזה, שאף כאן הוא כדרך 'מדה כנגד מדה', הואיל והאדם שומר עצמו בגדרים וסייגים לבל יכשל ח"ו, על כן אף הקב"ה כנגדו עושה גדרים וסייגים לבל יבוא ליד חולי ומחלה.

כג. וכך ביאר ה'דיין מקרעמניץ' (בעל אורח מישור עמ"ס נזיר, הו"ד בספר טללי אורות נדפס שנת תרצ"ו) במה שאמר דוד מלכא משיחא (תהילים יח כא-כב) 'יגמלני ה' כצדקי וגו', כי שמרתי דרכי ה', שלכאורה תמוה מהו שאמר יגמלני ה' כצדקי, והרי קיי"ל ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אלא, שהגם שאין הקב"ה משלם שכר בעולם הזה על קיום המצוות, אבל על עשיית גדרים וסייגים הוא נותן שכר טוב גם כאן בהאי עלמא, וזהו שאמר דוד יגמלני ה' כצדקי, שמא תאמר והרי שכר מצוה בהאי עלמא

(ט יח) 'ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי' וגו', ואינו מובן מה 'תוכחה' יש בזה לבני ישראל, ומה היה רע בעיני משה ששהה במרום ארבעים יום והרי זהו התענוג הגדול ביותר לעמוד לפני ה', וכי ללחם ומים היה צריך... ומבאר הר"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ראש השנה ד"ה או יאמר אתם נצבים), שמשנה רבינו התאונן ש'עליה' זו לשחות ארבעים ימים ולילות בשמים ירידה היא.

ומדוע, כי תכלית בריאת העולם היא רק עבור האדם - כשהוא בחיים חיותו בעולם העשיה הגוף עם הנפש יחד, והיצר עומד לנגדו ומסיתו, והאדם כובש יצרו ומתגבר עליו לעשות רצון הבורא ב"ה ועובר הש"י... וזהו עיקר חיותו של אדם כי כמו שאומרים (פיוט למוסף ליד"ב) ואביתה תהלה מקרוצי חומר כו'. ולזאת צריך האדם לתת שבח והודי' על כל שעה ורגע שהוא עודנו בחיים ויכול לעשות רצונו ית"ש כי זה כבודו.

ליכא, אך הרי שמרתי דרכי ה', הוספתי שמירה על המצוות בגבולות סביב, וממילא בדין הוא שאקבל שכרי גם כאן בעולם הזה.

מִן הַבָּאָר

נוראות מצינו בדברי הגה"ק הרבי ר' יהונתן איבשיץ זי"ע (יערות דבש דרוש טז), כי עשיית גדרים וסייגים היא 'סגולה' לקבלת התפילות ברחמים וברצון, וכה כתב בהאי לישנא, ובאמת נראה לולי חסד ה' אין לקבל תפילתם, כדכתיב (איכה ג ט) 'גדר דרכי בגזית', גם כי אזעק ואשוע סתם תפילתי' (שם ח), אבל הקב"ה בריחי ברזל גידע, וזהו כאשר יעשו גדרים גדולים להם, עכ"ל.

כד. ויתבארו הדברים ביותר, כי הנה מדרך 'הרשויות' לפזר מלח הרבה על הכביש בעת ירידת שלגים בכדי להמיס את השלג, למען יוכלו הבריות לנסוע בדרכם באין מפריע, אמנם כידוע המלח 'אוכל' את הכביש, וכמאמר הכתוב 'גפרית ומלח שרפה כל ארצה', ונעשה חורים וסדקים על הכבישים, מעשה ובאחד המקומות נפער חור גדול באמצע הכביש, עד שכל הנוסעים שם הוכרחו לנסוע בדרך עקלתון סחור סחור. לכן שלחו הממונים איש מומחה שיתקן את הכביש, והנה הלה בדרך נסיעתו לשם נהג ככל העם, ואף הוא נסע סביבות הבור... והמשיך באותו הדרך לחיים ולשלום... שאלו אותו הממונים מפני מה נסעת בדרך עקלתון ולא בסמוך לחור, השיב להם לפי תומו, כי רצפת הכביש היתה שבורה וסדוקה ולא היתה אפשרות לנסוע שם, גערו בו, אוי כסיל שכמוך, וכי יש לנו צורך שתיסע בכביש להנאתך במקום המתוקן... והרי כל 'שליחותך' לא היתה אלא לתקן את החור והבור...

ועל זה הוכיחם משה רבינו - מחמת שחטאתם הוצרכתי לשהות עוד מ' יום במרום ובאותם הימים הייתי במלאך ושרף שאין לו כלל יצר ואין לו עם מי להלחם, ולכן הם (הימים האלו) חסרים ממני שנותי. ו'תוכחה' יש בזה, כי כל זה היה מחמת חטאת בני' שהוצרך לעמוד במרום לבקש עליהם רחמים.

ובך ביאר ה'אלשיך' הק' זי"ע (תו"מ בפרשתן) את הכתוב בפרשתן (י יד) 'הן לה' אלוקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה', שלכאורה נראה שהפסוק נכתב שלא על הסדר, כי אם מונה מלמעלה למטה היה לו לכתוב, א. שמי השמים ב. השמים ג. הארץ, ואם מונה מלמטה למעלה היה לו לומר, א. הארץ, ב. השמים, ג. ושמי השמים. ומבאר האלשיך הק', שהכתוב מונה והולך מהקטן אל הגדול, תחילה

פתח 'בשמים', ומשם עלה 'לשמי השמים' הגבוהים יותר מ'שמים', כי שם בשמי ערבות יושב מלך מלכי המלכים על כיסא רם ונישא, ומשם מטפס ועולה אל הגבוה מכולם, והוא 'הארץ', כי שם משכן היצר וחילולתיו המונעים מעם בני ישראל לעבוד את ה', ואעפ"כ הם מתייגעים בכל כוחם לשבר את יצרם ולהינצל מנסיונותיו, עבודה זאת היא הגבוהה והחשובה ביותר אצל האדון ה'.

דברים נוראים כתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (ליקוטים תהלים בסוף הספר) על הפסוק (תהלים פב ו) 'אני אמרתי אלוקים אתם, אכן כאדם תמותון...' הנה איתא במדרש 'אין קורין אחר בשמו, אבל הקב"ה קורא את ישראל בשמו שנאמר 'אני אמרתי אלוקים אתם'. (ולכאורה צ"ב, שהרי) כתוב לאחמ"כ 'אכן כאדם תמותון' - משמע שבאמת לא

על דרך זה ממש, כל תכלית ירידת האדם לעולם הזה הוא רק עבור אותם 'החורים' והנסיונות, למען יתגבר על יצרו 'ויתקן' את הקלקלה... והלה מתאונן על הנסיונות ואומר שרוצה לנסוע רק בדרך המלך באין מעצור ומפריע... שמעתי מספרים על אחד מגדולי ישראל מהדורות הקודמים אשר זכה לזקנה מופלגת יותר ממאה שנים, והתאונן ואמר שאינו יודע מה לעשות עם מה שמפורש במשנה (אבות ה א) 'בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם'... חשבו בני ביתו, שכוונתו לומר שקשה עליו מה שהעידו עליו חז"ל שהינו נחשב כמת... מיד הראו לו מה שפירש ב'תפארת ישראל' 'כשזכה לך נדבקה נפשו בעליונים, ונתבטל ממנו העולם ותאוותיו כאילו כבר עבר ממנו', הסביר להם, כי אכן על הא גופא קבכניא... אם אין נסיונות אין החיים נחשבים כ'חיים'... כה. נוראות מצינו ב'ספרנו' על הפסוק בפרשתן (ח טז) 'ולמען נסותך להיטיבך באחריתך' - להיטיבך, יותר ממלאכי השרת כראוי למנוסה לפניו.

'קומה אלוקים' - כשמקיימין הישראל הנקרא אלוקים, ועובדים את ד' בכל לבם, אז 'שפטה הארץ' - צדיק גוזר והקב"ה מקיים, ומשפיע להם בני חיי ומוזני אמן נצח סלה. עכ"ל.

וביותר תגדל חשיבות דור אחרון כי ה'נסינות' בדור זה רבו פי כמה מדורות הקודמים וממילא גם 'חשיבותם' גדלה פי כמה. וכך איתא מהר"ק ה'חתם סופר' זי"ע לבאר את האמור בסוף פרשתן (יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי

נקראו בשמו' (ומדוע אמרו במדרש שהקב"ה קרא את ישראל על שמו). אבל באמת י"ל, בפירושו של הפסוק (שמשבח את בני ישראל) 'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם', ואם רצונך לדעת מדוע מחשיבם כל כך עד שהוא קורא להם בשמו, ומפרש הפסוק 'אכן כאדם תמותו' - שיש להם יצה"ר שמפיל אותם לירי חמדות ותאוות גשמיות, וזה נקרא 'מיתה' - שנפול ממדרגתו, ואעפ"כ אינם מתייאשים אלא לוחמים כנגד היצר הרע ומנצחים אותו, לזה אמרתי 'אלוקים אתם', וזהו (המשך הפסוק)

מִן הַבָּאֵר

נוראות אמר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (הפטרות פר' וירא) וז"ל, 'ויאמר היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת' וגו' (רות ג י), ר"ל שעתה כנסת ישראל עושין חסד יותר במה שעובדים אותו ית' וכו', משא"כ חסד הראשון דכתיב (ירמיה ב ב) 'זכרתי לך חסד נעוריך', איננו גדול כל כך, כי וודאי אין חידוש כ"כ, שהרי ראו כל הניסים שעשה להם במצרים ובים, וענני הכבוד מקיפים אותם, ומן ובאר ושלי, בודאי היה להם להכיר אלוקותו, משא"כ אנו שאין אנו רואין שום ענין מאלוקותו יתברך, אדרבה, בין כל דרי תבל בני ישראל שפלים ונבזים זה זמן רב, ואין קול ואין קשב, ואעפ"כ קיוינו לו ויושיענו בב"א. עכ"ל.

כו. דברים נוראים מצינו בתורתו של הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"א טז). לפרש מה שאמרו חז"ל (ברכות ג). בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמיא הגדול מבורך הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, כי הנחת רוח שלפני הקב"ה הוא שאמר ונעשה רצונו, 'וא"כ יתכן כי יותר נחת רוח לפניו כשעושין רצונו בין האומות וסובלים גליות ובזיונות עבורו וכו', א"כ הרי זה קילוס יותר נאה לפניו ית"ש', וזהו שאמר מה לו לאב שהגלה את בניו - מה הפסד הגיע לו מזה, הלא עבודתו תמה גם עתה ורק אך אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם...

באר הפרשה - פרשת עקב

בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ, ופירש רש"י, 'לתת לכם אין כתיב כאן, אלא לתת להם, מכאן נלמד תחיית המתים מן התורה, ולכאורה, כאשר יקומו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב לא ניחשב אנו לכלום, וכמי שלא באנו לעולם (וכדאיתא בע"ז ה.), 'אך הכא מיירי אחר קבוץ גלויות שסבלנו אלף וז' מאות שנים (כן כתב בזמנו, וק"ו לאחר שנוספו עוד כמאתיים שנה, ובתוכם גזירות קשות אשר לא היו מיום היות ישראל לגוי) גלויות ותנועות ועול מלכות, וזהו שקול נגד צדקתם של דורות ראשונים,

שלא היה להם צערא ותנועה וגלות, וזהו כוונת הכתוב למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' אשר נשבע וגו' לתת להם שהוא תחיית האבות, ואפ"ה ירבו ויתגדלו ימיכם עליהם. ודימה הכתוב זאת ל'כימי השמים על הארץ' - שהוא תנועות הגלגלים (כלומר שע"י תנועת הגלגלים והמזלות רבו ימי השמים על הארץ) 'והכי נמי ע"י תנועת הגלות ירבו ימיכם וימי בניכם'. ומתבאר בדבריו שיתרבו ימי הדורות האחרונים במעלתם יותר מהאבות הקדושים, לגדול הצער והקושי שיש לאחרונים, מה שלא היה להם לדורות ראשונים.

כז. סיפר הגה"ח רבי ישראל שמעון קאסטעלאניץ ז"ל, שפעם אחת בעת עריכת שולחנו הטהור היה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע שקוע מאד בהרהוריו ושרעפיו הקדושים, והקהל עמד בפחד ורעדה בבית המדרש כשאפילו קול דממה דקה לא נשמע, לפתע נעמד הרבי ממקומו וזעק מקירות לבו, שלמה המלך ע"ה אמר בקהלת (ז י) 'אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה, כי לא מחכמה שאלת על זה', ורצה ללמד בחכמתו, שאל ידמה בעיני האדם שרק בדורות הראשונים היו צדיקים בעולם, 'כי לא מחכמה שאלת על זה', וגם בימינו אנו שאבדו חכמים ויודעי תורה, יש ביד אברך או בחור להשיג כמעט את המדרגות שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע, עי"ז הוא מגיע כמעט למדרגותיהם הנשגבות, וההתיישב הרה"ק על מקומו. שוב שקע בשרעפיו, ולאחר זמן ממושך נעמד שוב על מקומו, וחזר על הדברים שאמר מקודם אך בשינוי קצת, כי סיים את דבריו - וגם בימינו אנו בשעה שהבחור והאברך הולך ברחובה של עיר והוא נלחם ומתגבר לשמור על עיניו מראיות אסורות, הוא מגיע ומשיג ממש את מדרגותיהם הנשגבות, והרי הוא דומה להם שוה בשוה, ואז התיישב על מקומו וחזר לשקוע במחשבותיו הטהורות, ובטרם נטילת 'מים אחרונים' נעמד בפעם השלישית וכשפניו בוערים כלפידים בהתלהבות אש קודש הכריז אותה הדרשה אלא שסיים בה - ואדרבה דוקא בימינו שהחשכות שולטת בעולם יש ביד אברך או בחור להשיג מדרגות נעלות ורמות הרבה יותר ממה שהשיגו צדיקים בדורות הראשונים, כי בשעה שהוא הולך בדרך ומתגבר

וברכת - ברכת המזון וסגולותיה
 בפרשתן (ח"י), 'ואכלת ושבעת וברכתה'
 את ה' אלוךך'. איתא בזה"ק
 (ח"ב ריה.) 'דברכת מזונא חביבא קמי
 קוב"ה וכו', מאן דמברך לקוב"ה מגו
 שבעא בעי לכוונא לביה ולשוואה רעותיה
 בחדוה ולא ישתכח עציב וכו', וכמה
 דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי
 הבין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובגין כך
 לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה ובמלין
 דאורייתא', ובתרגום ללה"ק, 'ברכת
 המזון' חביבה לפני הקב"ה, מי שמברך
 את הקב"ה מתוך שובע צריך לכוון לבו
 ולשים רצונו בשמחה ולא ימצא עצוב,
 וכמו שהוא מברך בשמחה ובעין טובה
 כך נותנים לו בשמחה ובעין טובה, ומשום
 כך לא ימצא עצוב אלא בשמחה ובדברי
 תורה כט.

על עצמו לשמור את עיניו מראיות אסורות, ולוחם במלחמת מצוה כנגד היצר הרע,
 בזה תגדל מעלתו יותר מן הצדיקים שבדורות הראשונים, וכל המלאכים ושרפים
 מקנאים ביהודי זה המתגבר על יצרו ועושה רצון קונו, ואם דבריו אמורים לשעתו
 של ה'בית אברהם' על אחת כמה וכמה בימינו אלו שבדאי כל מלחמה קטנה חשובה
 עד מאד בעיני הקב"ה.

כח. ידוע שהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע הזהיר מאד לכוון בברכת המזון
 יותר מבתפילה, כי תפילה דרבנן, וברכת המזון מדאורייתא (תולדות אהרן להרה"ק
 מזיטאמיר פר' שופטים ד"ה ראשית).

כתב החסיד יעב"ץ זי"ע (בספרו 'חסדי ה' מאמר אשרי האיש פ"ג) והנראה לי לפי דרכנו
 אומר דרך הלצה, כי יש מצות עשה ומצות לא תעשה שיש להם מזל - קיימו וקבלו
 היהודים עליהם ועל זרעם לעשותם בשמחה ובטוב לבב... ואשר לא כן יעשה יאבד
 מתוך הקהל... ואלו הן המצוות, כגון פורים וביעור חמץ ובשר בחלב וכיו"ב, ויש
 שאין להם מזל כברכת המזון שהכל מקיימים ואכלת ושבעת ואין הכל מקיימין וברכת
 את ה' אלוךך, ורבו האוכלים למעדנים בשובה ונחת ויברכו בקול נמוך ובשפה חלושה
 ברכה נחוצה רצוצה בלי כונה ובלי דקדוק באמרותיה, ואין צריך לומר באותיותיה -
 בעודה בכפה יבלעה.

הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל היה תמה על ה'הפסקה' המקובלת בעולם הישיבות
 אחר תפילת שחרית עד לתחילת ה'סדר', באמרו שאינו מבין מה צורך יש ב'הפסק'
 ארוך כ"כ, והרי די בשהות חמש רגעים כדי אכילת 'פת שחרית' ועוד רבע שעה
 לצורך ברכת המזון... ישמע חכם ויוסף לקח...

כט. החיד"א הוסיף בהגהתו 'ניצוצי אורות' על הזוה"ק שם דבר נפלא עד למאד,
 וז"ל, ולכוון רצונו בשמחה ולא יהיה עצב בשעת ברכת המזון וכו' ולכן יאכל
 וישתה דבר המשמחו כדי שיברך בשמחה וזו סגולה להתעשר אם יברך בשמחה

באר הפרשה - פרשת עקב

כתב ה'חינוך' (מצווה ת"ל) 'מקובל אני כל ימיו'. וביאר המהרש"א (ח"א נויר סו: מרבתי ישמרם א-ל, שכל הזהיר ה"ה גדול) בזה"ל, לפי שמונותיו של אדם בברכת המזון מוציין לו בכבוד קשים כקריעת ים סוף, ועל כן צוה

ובקול רם כמ"ש לקמיה גודל שכרו גם בעוה"ב וכו'. ואפשר לרמוז ענין זה מהפסוק (משלי י) 'ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה' פי' ברכת ה' היא ברכת המזון שהיא מדאורייתא דוקא דשאר הברכות הוי מדרבנן, היא תעשיר, אך בתנאי שולא יוסיף עצב עמה שתהיה כתיקונה שיברך אותה בשמחה לסלק הס"א. יעו"ש.

כתב ה'פלא יועץ' (ערך אכילה) וז"ל, וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב כי יתן אל לבו לדברים שהוא מוציא מפיו לכיון בהם בעומק ואי אפשר שלא לשמח. ולפי הנראה מדברי הזהר הקדוש יש צורך גדול וחובת גברא למיעבד כל טעדיקי כדי לברך ברהמ"ז בשמחה, והגדר הגדול כדי לכיון שיברך בעינים סגורות או עיניו למטה ולבו למעלה, עכ"ל.

וכן כתב ה'חרדים' (פי"ב), מצות עשה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך (דברים ח י) וצריך שיברך ברכת המזון בנחת ובקול רם ובשמחת הלב כדכתיב (רות ג,ג) ויאכל בעז וישת ויטב לבו ופירשו שבירך ברכת המזון, עכ"ל. וזה לשון רבינו סעדיה גאון כשמנה את מצוות ברכהמ"ז (מנין המצוות לרס"ג מצוה ל'), וברכת בשבעך - ברון. (פי' בשמחה).

ל. ובכלל זהירות זו הוא כמו שכתב הב"ח 'והמדקדק יזהר לברך דווקא תוך הספר ולא בעל פה'. ומתאמרא משמיה קדישא של הרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל זי"ע, שסגולה לבנים ובני בנים חכמים ונבונים ויראי ה', להקפיד לברך תדיר בכוונה ומתוך הכתב דייקא (הובא בס' ברכת דוד).

ומה נפלאו דברי בעל ילקוט מעם לועז (בראשית ח"א עמ' קכג), וז"ל, לומר את התפילה מתוך סידור. שאם הוא מתפלל בע"פ הוא משיח דעתו לדברים אחרים, אבל אם הוא משתדל להתפלל מתוך הסידור ואינו מרים כלל את עיניו, מובטח לו שלא יבואו לו מחשבות זרות. כי אם הוא עמל בכל כוחו להתפלל בכוונה טובה בודאי ירחם עליו הקב"ה והוא יציל אותו מן היצה"ר. וכך שמענו על רבי יצחק לוריא [האריז"ל] שאפי' ברהמ"ז היה אומר מתוך הספר, אע"פ שהוא דבר שאפי' תשב"ר יודעים אותו על פה והטעם הוא מן הסיבה הזאת.

וזה לשון רבי אליעזר בן מכיר בספרו 'סדר היום' (סדר ברכהמ"ז), אם יש לו ספר לפניו להביט בו כדי שיוכל לכיון יותר ולא יסיח דעתו אחר עיניו בדברים אחרים - מה טוב ומה נעים. ומקיים מצוה אחת של תורה כדין וכשורה, וגורם ברכה לעצמו ולכל בני ביתו.

שעל כן מבקשים בקשות אלו אחר ברכת המזון, כי אחר שקיים האדם מצות עשה מדאורייתא, נעשה עת רצון בשמים, ושעת הכושר היא לבקש צרכיו מאתו יתב"ש, וכמבואר ברבינו בחיי (פרשת יתרו יט ג, והובא ב'מנן אברהם' או"ח סי' רסג סק"א) שכאשר האשה מדליקה נרות שבת, בידה להתפלל 'שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה'.

יה"ר שנזכה להתקרב אל הבורא, ללכת בדרכיו וליראה אותו להאמין בו בעוז ותעצומות, ונזכה למטר ארצכם בעתו, שבע וברכה בכל הפירושים.

הקב"ה להאוכל ושבע לברך עליו, שעל ידי זה הקב"ה משפיע ברכותיו להיות לו ברווח מזונות, כי יש לאדם מקטרגים בדבר מלתת לו מזונותיו הקשים ברווח, ואלו הברכות הם המליצים יושר וסנגורים טובים לנגד המקטרגים, עכ"ל.

ואילו ה'באר היטב' (סי' קפ"ה סק"א) מביא בשם הב"ח, שהאות פ' איננה מוזכרת בברכת המזון, כי אות זו מרמזת על שצף וקצף וחרון אף, והזהיר לקרוא ברכת המזון בכונה ניצול מכל אלו.

והנה נהגו לומר לאחר 'ברכת המזון' - 'הרחמן' שכולו בקשות נשגבות ביותר, וביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע,

בס' עמוד אש תולדות הגאון מהרי"ל דיסקין (עמוד קסא) הביא מעשה שהיה בירושלים שאשה אחת הופיעה בבית מהרי"ל דיסקין זצ"ל והודיעה את צערה על כי היא משכלת את בניה בקטנותם ר"ל ומבקשת ברכה. ייעץ לה המהרי"ל דיסקין לקבל עליה מעתה לברך ברכת המזון מתוך הסידור ואכן אשה זאת צייתה לדברי קודשו אלה ונפקדה בזרע של קיימא.

עוד בגדרי ה'זהירות' מה שכתב ה'משנה ברורה' (סי' קפ"ה סק"ג) בשם הא"ר 'טוב לברך בקול רם, כי הקול מעורר הכוונה', ומסופר על אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, שהתאונן בפניו על בנו שאינו מברך ברכת המזון, וכל הפצרותיו לא הועילו כלום, ענהו הרה"ק ואמר לו, אם תקבל על עצמך לברך בקול רם אזי תיווכח לראות שגם בנך יתחיל לברך ברכת המזון (הובא בס' בישישים חכמה).

ישקו העדרים

בעיר הקודש והמקדש דר יהודי בא בימים, אשר סיפר מעשה נורא אשר בדידיה הוי עובדא, באותם ימים קודם עלה הכורת על אדמת אירופה, כשהיה סמוך להיכנסו לעול תורה ומצוות, הגיע הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין ז"ע לבית תלמודם לבחנם על הלימודים, והמנהג היה שלאחר שרב בישראל בוחן את צעירי הצאן היה מעניק איזה מתנה לכל התלמידים, אך הגר"מ שפירא לא הביא אז מתנות, אי לכך משסיים לבחנם אמר להם, אעניק לכם כמתנה עצה וסגולה נפלאה שעל ידו תזכו לחיות את כל ימי חייכם בהשקט ושלווה, והאריך לבאר בפניהם בענין ברכת המזון ואת דבריו הנוראים של ה'חינוך' שהזהיר בברכה זו מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו, וכן דברי ה'באר היטב' בשם הב"ח שניצול הוא משצף וקצף וחרון אף (נזכר למעלה), ואכן בחור זה קיבל על עצמו להקפיד על ברכת המזון בכוונה כראוי עד כדי מסירות נפש.

כעבור כמה שנים, והנה הגיעו הרשעים הארורים, כבשו את אדמת אירופה, והוליכו את היהודים אל עבר המחנות, וביניהם את הבחור הנ"ל, וזרכם היתה להפריד את הגיבורים ובעלי הכח לשלחם לעבודה, ואילו את הנשים והילדים והחלופים שלחו לעלות על מוקדה על קידוש שמו יתברך, היהודי בעל העובדא היה אז בחור צעיר לימים, ובעמדו בתור עשה עצמו כגבוה יותר בעמדו על קצה אצבעותיו, וריחש בשפתיו כל העת, **אבי שבשמים קיימתי את דברי הב"ח ובירכתי בכוונה מרובה, קיים אף אתה את ההבטחה האמורה שלא ישלוט בי לא שצף לא קצף ולא חרון אף**, ואכן בהגיע תורו הראהו הרשע באצבעו לפנות לצד ימין למקום אשר לעת עתה אין נשלחים למיתה כי אם לעבודה. לאחר מכן העמידום שוב בתור לפני אחד מהרשעים בכדי לבחון כל אחד לאיזה מלאכה הוא מתאים, והוא שעדיין צעיר לימים היה עמד נרעד ונפחד בידעו שאינו מתאים לשום עבודה המפרכת את הגוף, וכך שוב בכה לפני צורו וקונו שבזכותו שהקפיד על ברכת המזון בכוונה **יזכר לו את ההבטחה הכתובה ב'חינוך' שיהיו מזונותיו לו בכבוד כל ימיו**, בתוך כך פנה אליו יהודי שעמד בסמוך אליו ואמר לו, אמור נא שהינך בקי במלאכת הבישול והאפיה ורצונך להיות מעושי המלאכה במטבח המחנה, ואני כמו כן אגיד ששם רצוני

ישקו העדרים

לעבוד וכך אהיה אני לעזרך, וכך הווה, שניהם נתקבלו לעבודת המטבח, וכך היה לבחור היהודי מאכל ומשקה די מחסורו וסיפוקו בהרחבה בהיותו בבית המבשלים.

באחד הימים נכנס אחד מקציני הרשעים אל המטבח וכראותו את הבחור היהודי עובד במטבח, ולכן לא חסר לו דבר חרה לו הדבר, פנה אליו ברשעותו ובידו פטיש קטן, ואמר לו הנה באם תוך שלוש שעות תצליח לחפור בור עמוק אזי תוכל להמשיך לעבוד בעבודתך זאת, אך באם לאו, תישלח לעבוד עבודת פרך עם שאר היהודים, הבחור יצא החוצה, בידעו בבירור שאפילו אם יעבוד כמה ימים ברציפות בעמל ויזע רב לא יצליח לחפור את הבור, כיון שאין בידו כי אם פטיש קטן שאין בכוחו לפוצץ סלע, ולכן פנה שוב אל בוראו בתחינה, באמרו אבא כך כתוב בתורה, שמזונותי צריכים להיות לי מצויים בריוח גדול, תוך כדי תפילתו עבר שם כלי רכב עם חיילים רשעים שהחלו לזרוק על ראשו תפוחים ושאר ירקות בכדי לענותו, וכך משנסעו משם נשאר לידו ערימה גדולה של פירות וירקות, לא עבר זמן מועט ועבר שם רכב אחר ועליו חיילים רוסיים ששועבדו על ידי הנאצים ימ"ש, ואף להם לא הביאו הרשעים מאכלם כדי שביעה כי אם קומץ קטן ובראותם את כל השפע הרב לצד הבחור פנו אליו וביקשו מעמו מעט מכל אלה, אמר להם הבחור מי שיטה ידו לחפור לי כאן בור עמוק יקבל מהפירות, החיילים שהיו בעלי כוח ואף היו להם כלים המתאימים לכך נעמדו ברוב אונים ואמץ כוח והחלו לחפור במהרה בור עמוק ברצותם להזין נפשם מהפירות והירקות, וכך בתוך שעה קלה כבר היה הבור חפור, נתן להם הבחור את הפירות ושלחם לנפשם, כעבור זמן מה בא הרשע לבדוק אם 'הצליח' לחפור הבור, והנה נוכח לדעת שבפחות מג' שעות סיים הבחור את המלאכה, נענה אותו רשע ואמר ידעתי גם ידעתי שאלוקים שומר עליכם ומגן בעדכם, אך לא ידעתי עד כמה... ובהזדמנות זו לחזור לעבודתו במטבח,

אחר גמר המלחמה עלה היהודי להתיישב בארץ ישראל, ואף גם שם מזונותיו היו מצויין לו תדור בהרחבה גדולה והשיא את כל צאצאיו בנקל ובריווח, והכל מכוח הזהירות ב'ברכת המזון'.